

Journal of Research in Educational Systems

Volume 18, Issue 65, 2024
Pp. 72-86

Print ISSN: 2383-1324
Online ISSN: 2783-2341

Homepage: www.jiera.ir

Article Info:

Article Type:
Research Article

Article history:
Received June 12, 2024
Received in revised form
July 23, 2024
Accepted August 06, 2024
Published Online August
10, 2024

Keywords:
Creativity,
Storytelling,
Fluidity,
Expansion,
Initiative,
Flexibility

The Effectiveness of the Curriculum based on Storytelling on the Creativity of Female Students

Farideh Mohammadi¹ | Manizheh Zakariyai² | Rasoul Davoodi³

1. Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences, Zanjan Branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran. E-mail: faridhmohammadi691@gmail.com
2. *Corresponding Author*, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences, Zanjan Branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran. E-mail: 2840571821@iau.ir
3. Department of Educational Management, Faculty of Educational Sciences, Zanjan Branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran. E-mail: Rasoul.davoodi@iauz.ac.ir

ABSTRACT

Objective: The present study was conducted with the aim of determining the effectiveness of the curriculum using storytelling on the creativity of the third grade female students of the 2nd district of Zanjan.

Methods: The method of the present research is applied research in terms of purpose and semi-experimental research in terms of data collection with a pre-test and post-test design with a control group. The statistical population included third grade elementary school female students in the 2nd district of Zanjan city in the academic year of 2021-2022, and 60 students were selected as a sample using the multi-stage cluster sampling method, and by chance, 30 people were in the experimental group and 30 people were in the control group. The curriculum using storytelling included 15 activities that were presented to the students of the experimental group in 15 sessions of 60 minutes, and the students of the control group received the regular curriculum. Students' creativity was measured using Torrance's (1974) creativity test (image form A) and finally the data were analyzed using Multivariate analysis of covariance (MANCOVA).

Results: The findings showed that there is a significant difference in the post-test scores of creativity skills and its components (fluidity, expansion, initiative and flexibility) in the two experimental and control groups; The scores of this variable and its components have increased in the experimental group after teaching the curriculum using storytelling. Also, in each of the variables (total creativity, innovation, expansion, fluidity and flexibility, respectively, 61%, 32%, 52%, 43% and 48%, changes according to the intervention of the curriculum using stories) As if, it can be explained.

Conclusion: Therefore, it can be concluded that teaching the curriculum using storytelling creates the ability to generate many ideas and answers, creates the necessary ability to change the direction of thought, creates the ability to generate text ideas, and creates the ability to pay attention to details. depending on an idea, to increase creativity skills in primary school students.

Cite this article: Mohammadi, F., Zakariyai, M., & Davoodi, R. (2024). The Effectiveness of the Curriculum based on Storytelling on the Creativity of Female Students. *Journal of Research in Educational Systems*, 18(65), 72-86. <https://doi.org/10.22034/JIERA.2024.470088.3197>

© The Author(s)

Publisher: Iranian Educational Research Association

DOI: <https://doi.org/10.22034/JIERA.2024.470088.3197>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In today's world, the growth of technology and the continuous creation of new products have given more importance to innovation and creativity in many fields. Cultivating people's creativity in the educational framework under which they are subjected has become increasingly necessary. It has been proven that student-centered approaches are effective in fostering creativity (Bulut Ates & Aktamis, 2024). One of the indicators of scientific growth and promotion in any country is the flourishing and manifestation of creativity and initiative as the infrastructure of that society. Societies that can revive and flourish the creativity of the young generation will enjoy a significant amount of scientific development, growth and prosperity, and vice versa. No matter how much creativity is not cultivated and exalted, scientific, industrial and cultural stagnation should be expected for that society (Nazari et al., 1400).

Cultivating creativity in the school context has become a main goal in many countries (Castillo-Vegara et al., 2018). For students, creativity is the ability to generate new and potentially useful ideas or solutions to problems. It involves strengthening the process and creative actions through experiential approaches (Capron-Pozo and Adrien, 2021) and enables students to demonstrate characteristics such as novelty, flexibility and precision in their learning and ultimately become self-directed lifelong learners (Jianzhen et al., 2023).

Considering the role of storytelling in students' creativity, it is necessary to conduct a comprehensive investigation. Examining the relationship between the curriculum based on the artistic activity of storytelling and students' creativity. Therefore, the current research seeks to answer this question, is the implementation of lesson plans using storytelling effective on the creativity of female students in the third grade of elementary school?

Method

The present research method is practical in terms of purpose and in terms of data collection, it is a semi-experimental type with a pre-test and post-test design and a control group. The statistical population consisted of female students of the

third grade of primary school in the 2nd district of Zanzan city in the academic year of 1400-1401. Since the size of each group should be at least 15 people in experimental research (Borg and Gal, 2017), 60 students were selected as a sample using the multi-stage cluster sampling method, so that First, 2 schools, 2 schools and one third grade class from each school and 30 students from each class were randomly selected from the girls' primary schools in Zanzan district, and they were randomly assigned to the experimental group (30 people) and the control group (30 people). It should be noted that in order to avoid the transfer effect (the transfer of information from the subjects of the experimental group to the subjects of the control group), two experimental and control groups were selected from two different schools but at the same level. To comply with ethical considerations, the participants were not required to provide any confidential information about themselves. Also, the participants had the right to participate in the research voluntarily and without any coercion and to withdraw from the research if they do not want to cooperate. Education in the third grade of elementary school, the consent of the student and one of his parents to participate in the research, medium to high intelligence (according to the student's file) and no developmental disorder or history of taking psychiatric drugs (according to the records and documents obtained from the school counselor and parents' report), the criteria for entering the research and the lack of consent of the parents or the student himself, absence or non-participation for more than two sessions were also the criteria for exiting the research.

Results

As mentioned, from the research community, 60 female students of the third grade of elementary school were selected as samples and were equally divided into two experimental and control groups, of which 19 students (9 years old) and 11 people (10 years) and out of 30 people in the control group, 21 people (9 years) and 9 people (10 years) had. Regarding the indicator of parents' education level, in the experimental group; Education of parents of 3 students (undergraduate and diploma), 2 students (postgraduate), 12 students (bachelor),

11 students (postgraduate) and 2 students (doctorate) and in the control group; Parents' education was 6 students (undergraduate and diploma), 1 student (postgraduate), 8 students (bachelor), 11 students (postgraduate) and 4 students (doctorate).

Conclusions

The present study was conducted with the aim of determining the effectiveness of the curriculum using storytelling on the creativity of the third grade female students of the 2nd district of Zanjan. The results of data analysis showed that there is a significant difference in the post-test scores of creativity skills and its components (fluidity, development, initiative and flexibility) in the two experimental and control groups; The scores of this variable and its components have increased in the experimental group after teaching the curriculum using storytelling. Also, in each of the variables (total creativity, innovation, expansion, fluidity and flexibility, respectively, 61%, 32%, 52%, 43% and 48%, changes according to the intervention of the curriculum using stories) These results can be explained with the findings of Mo (2024), Erdoğan (2021), Smogorzoska (2014), Jozan et al. (1402), Pour Amirrazdari et al. Rajaei (2015), Hemti et al. (2014), Radbakhsh et al. (2014) are in agreement, who have concluded in

their research that the implementation of curriculum based on various artistic activities and especially storytelling activities can be effective on the creativity of children and students. to be

Many advanced countries have long made serious plans to identify ways to cultivate creativity and how to apply it in their educational system. But in our country, despite the importance of this issue, due to various reasons, research and fundamental studies and planning for fostering students' creativity have not been done so far. Considering the importance of creativity in various social and cultural systems and especially in education and the need to identify and strengthen this ability as quickly as possible, which is necessary for any transformation, movement and dynamics, the vital role of students in the future of the country and considering the fact that Cultivating creative people is knowing the ways of cultivating students' creativity and applying it in their education. The current research was conducted with the aim of determining the effect of curriculum implementation using the artistic activity of storytelling in students, and the findings of the research showed that the implementation of curriculum using the artistic activity of storytelling has a positive effect on creativity and its four components. including fluidity, expansion, innovation and flexibility has been effective.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پژوهش در

نظام‌های آموزشی

دوره ۱۸، شماره ۶۵، ۱۴۰۳
ص ۷۲-۸۶

شاپا (چاپی): ۱۳۲۴-۲۳۸۳

شاپا (الکترونیکی): ۲۳۴۱-۲۷۸۳

Homepage: www.jiera.ir

درباره مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۲۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۵/۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۱۶

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۵/۲۰

واژه‌های کلیدی:

ابتکار،

انعطاف‌پذیری،

بسط،

خلاقیت،

سیالی،

قصه‌گویی

اثربخشی برنامه درسی مبتنی بر قصه‌گویی بر خلاقیت دانش‌آموزان دختر

فریده محمدی^۱ | منیژه ذکریایی^۲ | رسول داودی^۳

۱. گروه علوم تربیتی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران. رایانامه:

faridhmohammadi691@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، گروه علوم تربیتی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران. رایانامه:

2840571821@iauz.ac.ir

۳. گروه مدیریت آموزشی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران. رایانامه:

rasoul.davoodi@iauz.ac.ir

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف تعیین اثربخشی برنامه‌های درسی با بهره‌گیری از قصه‌گویی بر خلاقیت دانش‌آموزان دختر پایه سوم ابتدایی ناحیه ۲ زنجان انجام شده است.

روش: روش پژوهش حاضر به لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی و به لحاظ گردآوری اطلاعات از نوع تحقیقات نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه کنترل است. جامعه آماری شامل دانش‌آموزان دختر پایه سوم ابتدایی ناحیه ۲ شهر زنجان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بودند که تعداد ۶۰ دانش‌آموز با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند و به‌تصادف، ۳۰ نفر در گروه آزمایش و ۳۰ نفر در گروه کنترل قرار گرفتند. برنامه درسی با بهره‌گیری از قصه‌گویی شامل ۱۵ فعالیت بود که در ۱۵ جلسه ۶۰ دقیقه‌ای به دانش‌آموزان گروه آزمایش ارائه شد و دانش‌آموزان گروه کنترل برنامه درسی متداول را دریافت کردند. خلاقیت دانش‌آموزان با استفاده از (فرم تصویری A) آزمون خلاقیت Torrance (1974) اندازه‌گیری شد و در نهایت داده‌ها با استفاده از آزمون تحلیل کوواریانس چند متغیره مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد تفاوت معناداری در نمرات پس‌آزمون مهارت خلاقیت و مؤلفه‌های آن (سیالی، بسط، ابتکار و انعطاف‌پذیری) در دو گروه آزمایش و کنترل وجود دارد؛ نمرات این متغیر و مؤلفه‌های آن در گروه آزمایش بعد از آموزش برنامه درسی با بهره‌گیری از قصه‌گویی افزایش یافته است. همچنین در هر یک از متغیرهای خلاقیت کل، ابتکار، بسط، سیالی و انعطاف‌پذیری به ترتیب ۰/۶۱، ۰/۳۲، ۰/۵۲، ۰/۴۳ و ۰/۴۸، تغییرات با توجه به مداخله برنامه درسی با بهره‌گیری از قصه‌گویی، قابل تبیین است.

نتیجه‌گیری: بنابراین می‌توان نتیجه گرفت آموزش برنامه درسی با بهره‌گیری از قصه‌گویی با ایجاد قدرت تولید ایده‌ها و جواب‌های فراوان، ایجاد توانایی لازم برای تغییر جهت فکری، ایجاد توانایی تولید ایده‌های متنوع و ایجاد توانایی توجه به جزئیات وابسته به یک ایده، مهارت خلاقیت را در دانش‌آموزان ابتدایی افزایش دهد.

استناد به این مقاله: محمدی، فریده، ذکریایی، منیژه، و داودی، رسول. (۱۴۰۳). اثربخشی برنامه درسی مبتنی بر قصه‌گویی بر

خلاقیت دانش‌آموزان دختر. پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۸(۶۵)، ۷۲-۸۶.

<https://doi.org/10.22034/JIERA.2024.470088.3197>

ناشر: انجمن پژوهش‌های آموزشی ایران

© نویسندگان

مقدمه

با رشد مادام‌العمر آن‌ها از جمله انتخاب شغل، ویژگی‌های شخصی و موارد دیگر مرتبط است (Jianzhen et al., 2023). Reid (2015) اذعان نمود، اگر معلمان بخواهند یادگیرندگان به شهروندانی شایسته تبدیل بشوند، پرورش خلاقیت در سراسر برنامه درسی ضروری است. همچنین، معلمان باید به ویژگی‌های عاطفی دانش‌آموزان توجه کنند و آن‌ها را برای تعیین اهداف در آموزش خلاقیت راهنمایی کنند (یاسمی و همکاران، ۱۴۰۱).

برنامه درسی خلاق در اواخر دهه ۷۰ میلادی (اولین نسخه برنامه درسی خلاق در سال ۱۹۷۸ بود) به‌عنوان روشی برای کمک به معلمان پیش‌دبستانی برای سازمان‌دهی کلاس‌های درس خود، پدید آمد. برنامه درسی خلاق یک محیط آموزشی را پشتیبانی می‌کند که از اجرای هدفمند یادگیری متناسب با سن یعنی حوزه‌های اجتماعی/عاطفی، جسمانی، شناختی و زبان حمایت می‌کند (Paris & Seefeldt, 2012).

Robinson and Aronica (2019) معتقدند که برنامه درسی باید مبتنی بر کنجکاوی (توانایی پرسیدن سؤال و کشف چگونگی انجام کارها)، خلاقیت (توانایی ایجاد ایده‌های جدید و کاربرد آن‌ها در عمل)، انتقاد (توانایی تجزیه و تحلیل اطلاعات و ایده‌ها و ایجاد استدلال و قضاوت)، ارتباطات (توانایی بیان افکار و احساسات به‌روشنی و با اطمینان در طیف وسیعی از رسانه‌ها و اشکال)، همکاری (توانایی کار سازنده با دیگران)، شفقت (توانایی همدلی با دیگران)، ترکیب (توانایی ارتباط با زندگی درونی و ایجاد احساس هماهنگی و تعادل شخصی) و شهروندی (توانایی تعامل سازنده با جامعه و شرکت در فرایندهای حفظ آن) باشد. به‌واقع برنامه درسی به دنبال جایگزین کردن مرزهای سنتی «دانش موضوعی» با مهارت‌های عمومی است که باعث تقویت توانایی‌ها، نگرش‌ها، ویژگی‌ها و رفتارهای قابل‌توجه در طول زندگی یادگیرندگان می‌شود (یاسمی و همکاران، ۱۴۰۱).

یکی از فعالیت‌ها و تکنیک‌هایی که باعث رشد خلاقیت در کودکان می‌شود قصه‌گویی است قصه‌گویی از بهترین

در دنیای امروز، رشد تکنولوژی و خلق مستمر محصولات جدید، به نوآوری و خلاقیت در بسیاری از زمینه‌ها اهمیت بیشتری داده است. پرورش خلاقیت افراد در چارچوب آموزشی که تحت آن قرار می‌گیرند به‌طور فزاینده‌ای ضروری شده است. ثابت شده است که رویکردهای دانش‌آموز محور در پرورش خلاقیت مؤثر است (Bulut Ates & Aktamis, 2024) یکی از شاخص‌های رشد و ارتقای علمی در هر کشوری شکوفایی و تجلی خلاقیت و ابتکار عمل به‌عنوان زیرساخت آن جامعه است جوامعی که بتوانند خلاقیت نسل جوان را احیاء و شکوفا سازند از میزان قابل‌توجه توسعه، رشد و شکوفایی علمی برخوردار خواهند شد و بالعکس به هر میزان که خلاقیت پرورش و تعالی نیابد رکود علمی، صنعتی و فرهنگی را باید برای آن جامعه انتظار داشت (نظری و همکاران، ۱۴۰۰).

پرورش خلاقیت در زمینه مدرسه به یک هدف اصلی در بسیاری از کشورها تبدیل شده است (Castillo –Vergara et al., 2018). برای دانش‌آموزان خلاقیت توانایی ایجاد ایده‌های جدید و بالقوه مفید یا راه‌حل برای مشکلات است. این شامل تقویت فرآیند و اقدامات خلاقانه از طریق رویکردهای تجربی است (Capron Puozzo & Audrin, 2021) و دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا ویژگی‌هایی مانند تازگی، انعطاف‌پذیری و دقت را در یادگیری خود نشان دهند و درنهایت به یادگیرندگان مادام‌العمر خود راهبر تبدیل شوند (Jianzhen et al., 2023).

محققان در تلاش هستند تا رویکردها و برنامه‌های مختلفی را توسعه دهند که تفکر خلاق را تشویق می‌کند. انتظار می‌رود که ادغام این برنامه‌ها در محتوای آموزشی، اثربخشی و کارایی مواد آموزشی را افزایش دهد (Bulut Ates & Aktamis, 2024). Rubenstein و همکاران (2020) در تحقیق خود نشان دادند که دانش‌آموزان خلاق قادر به حل مسائل دنیای واقعی و دستیابی به موفقیت‌های تحصیلی هستند. مطالعات Primi and Castro (2013) نشان داد که رشد خلاقیت دانش‌آموزان

۲۱ خدمت کند و همچنین می‌تواند به‌عنوان یک راه مؤثر برای پرورش تفکر انتقادی برای معلم در قرن ۲۱ مورد توجه قرار گیرد (Uzunöz & Demirhan, 2020).

منظور ما از قصه‌گویی، قصه‌گویی خلاق است که بر اساس یک رابطه میان قصه‌گو و شنوندگانش جریان پیدا می‌کند و یک تجربه‌ی ارزشمند خلاق و شخصی است. تجربه‌ای است که لحظه‌ای پیش می‌آید، می‌درخشد و سپس از میان می‌رود تجربه‌ای که هرگز نمی‌تواند و نباید به‌طور دقیق مانند تجربه‌های پیشین باشد. زمان قصه‌گویی، زمان یک آفرینش دوجانبه است قصه‌گو و شنونده با هم دست به خلق جهانی می‌زنند که بر اساس کلمات و تخیل بنا شده است این زمان یک زمان شگفت‌انگیز و تقریباً پنهانی و شخصی است قصه‌گویی نمی‌تواند در سطح وسیع تجاری تولید شود و هم چنان چاشنی جادویی خود را حفظ کند در جهان پیشرفته امروز قصه‌گو، جای با ارزشی دارد. جای مخصوصی که نمی‌توان آن را با بدل قابل‌پذیرش، هرچند که صیقل یافته و خوب باشد پر کرد (Chenbrez, 2014).

Smeda و همکاران (2014) معتقدند که داستان‌سرایی دیجیتال ابزار قدرتمندی برای ادغام پیام‌های آموزشی با فعالیت‌های یادگیری برای ایجاد محیط‌های یادگیری جذاب‌تر و هیجان‌انگیزتر است. این رویکردی معنادار برای ایجاد یک محیط یادگیری سازنده‌گرا بر اساس اصول جدید تدریس و یادگیری است؛ بنابراین، این رویکرد پتانسیل افزایش مشارکت دانش‌آموزان و ارائه نتایج آموزشی بهتر برای فراگیران را دارد. برخی مطالعات نشان دادند که خلاقیت قابلیت است که نیازمند پرورش و تقویت است تا به سرحد مطلوبی از شکوفایی برسد. به بیانی دیگر خلاقیت برآیند فرآیندهای ذهنی و شخصی فرد بوده و به تولیدات و آثاری منجر می‌شود که نو و بدیع بوده، خاصیتی متکامل داشته و با واقعیت‌ها منطبق بوده و در غایت به سود جامعه و فرد خواهد بود. پرورش خلاقیت باید از همان سال‌های نخست کودکی آغاز شود تا تدریجاً شکل گیرد که خود زمینه‌ساز و پرورش‌دهنده ی رفتارها طرز برخورد‌های کودک در سال‌های بلوغ با مسائل

روش‌های آموزش کودکان خردسال است که به آنان فرصت کسب مهارت‌های مختلف از جمله مهارت حلّ مسائل، مهارت‌های اجتماعی، تمرکز، تقویت مهارت‌های کلاس و شنوایی پرورش و خلاقیت را عرضه می‌کند، وقتی کودکان قصه می‌شنوند با علایق و افکار جدید آشنا می‌شوند و از کلام برای شکل دادن و دسته‌بندی و روشن کردن افکار و نظریه‌ها و احساساتشان استفاده می‌کنند و به‌وضوح و با رسایی، تسلط و اعتمادبه‌نفس عمل می‌کنند (Chenbrez, 2014).

قصه‌گویی به‌عنوان یک روش تربیتی همواره به‌وسیله بزرگ‌ترین آموزگاران جهان به کار گرفته شده است. پیامبران اولوالعزم و مصلحان بزرگ جوامع بشری از حضرت ابراهیم (ع) و حضرت خاتم پیامبران (ص) از این روش برای نزدیک شدن به مردم و تلطیف عواطف آن‌ها به‌خوبی استفاده کرده‌اند. شنیدن فریاد شادی کودکان و مشاهده‌ی چهره، همراهی هیجان و دلهره و آرامش و سکوتشان احساس شمع و رضایتی عمیق در وجود معلم ایجاد می‌کند. نخستین دانشمند تربیتی که در قرون جدید ارزش و اهمیت تربیتی داستان را دریافت؛ فروبل آلمانی مؤسس کودکانستان است. او اساس کار تربیت را در کودکانستان بر داستان‌ها نهاد. گنجاندن قصه‌گویی در برنامه‌سازی برای کودکان و نوجوانان از آن‌جهت اهمیت بیشتری پیدا می‌کند که ادبیات ما مملو از داستان‌های شیرین، پندآموز و کهن الگوهایی است که می‌تواند علاوه بر ایجاد جذابیت بخشی از هویت ملی و دینی ما را به کودکان و نوجوانان به‌عنوان گروه سنی پایه منتقل کند و شرایطی را فراهم سازد که وقتی افراد جامعه کودکی را پشت سر می‌گذارند با جلوه‌های مهم فرهنگ ملی بیگانه نباشند (پورسیدیان و همکاران، ۱۴۰۲).

قصه‌گویی یکی از روش‌هایی است که امکان تصویرسازی را برای فرد فراهم می‌کند. افراد با شنیدن قصه، صحنه‌ها و اعمال را خلق کرده و با شخصیت‌های داستان همانندسازی می‌کند. این چالش‌های ذهنی بر رشد شناختی و اجتماعی تأثیری مثبت دارد (پورامیرزاداری و همکاران، ۱۴۰۱). قصه‌گویی می‌تواند به‌طور مستقیم به تقاضای مهارت‌های قرن

هر کلاس ۳۰ دانش‌آموز به تصادف انتخاب شدند و به صورت تصادفی در گروه آزمایش (۳۰ نفر) و گروه کنترل (۳۰ نفر) قرار گرفتند. لازم به ذکر است برای جلوگیری از اثر انتقال (انتقال اطلاعات آزمودنی‌های گروه آزمایش به آزمودنی‌های گروه کنترل) دو گروه آزمایش و کنترل از دو مدرسه متفاوت اما هم‌سطح انتخاب شدند. برای رعایت ملاحظات اخلاقی، شرکت‌کنندگان ملزم به ارائه هیچ‌گونه اطلاعات محرمانه‌ای در مورد خود نبودند. همچنین شرکت‌کنندگان این حق را داشتند که به صورت داوطلبانه و بدون هیچ اجباری در پژوهش شرکت کنند و در صورت عدم تمایل به همکاری از شرکت در پژوهش انصراف دهند. تحصیل در پایه سوم ابتدایی، رضایت خود دانش‌آموز و یکی از والدین جهت مشارکت در پژوهش، هوش‌بهر متوسط به بالا (مطابق پرونده دانش‌آموزان) و نداشتن اختلال رشدی یا سابقه مصرف داروهای روان‌پزشکی (بر اساس سوابق و مستندات احراز شده از مشاور مدرسه و گزارش والدین)، ملاک‌های ورود به پژوهش و عدم رضایت والدین یا خود دانش‌آموز، غیبت یا شرکت نکردن بیش از دو جلسه نیز ملاک‌های خروج از پژوهش بودند.

آزمون خلاقیت تورنس: برای اندازه‌گیری خلاقیت دانش‌آموزان از آزمون تصویری خلاقیت (Torrance, 1974) استفاده شده است که دو فرم موازی A و B دارند که می‌توانند به جای هم مورداستفاده قرار بگیرند؛ که در این پژوهش از فرم A این آزمون استفاده شد. این آزمون شامل سه تمرین تصویری است که در قالب ویژگی‌های (سیالی، بسط، ابتکار و انعطاف‌پذیری) به اندازه‌گیری قدرت خلاقیت کودکان می‌پردازد. ۳ تمرین فرم تصویری (A) این آزمون شامل خرده آزمون‌های زیر است:

ساختن تصویر: از آزمودنی‌ها خواسته می‌شود تا شکلی شبیه تخم‌مرغ فرم (A) را در صفحه‌ای سفید بچسبانند و در مدت ده دقیقه با این شکل تصویری بسازند این شکل داده شده باید قسمتی جدایی‌ناپذیر از تصویر نهایی باشد.

شخصی و اجتماعی و پویا بودن ذهن او خواهد بود. از این رو توجه به پرورش خلاقیت در کودکان پیش‌دستانی که در مرحله‌ی اوج و گیرایی بالایی برای خلاقیت هستند. از نکاتی است که می‌توان آن را از طریق تئاتر خلاق به‌عنوان یک شیوه بررسی نمود. در واقع اینکه آیا نمایش خلاق ارتباط مستقیمی با پرورش خلاقیت کودک دارد یا نه؟ و آیا اینکه می‌توانیم از نمایش خلاق به‌عنوان شیوه‌ای کارآمد و مطمئن و با تأثیرگذاری بالا و مطلوب به پرورش کودکانمان بپردازیم موضوعی است که در این تحقیق به آن پرداخته می‌شود. استفاده از برنامه آموزشی قصه‌گویی و بازی‌های خلاق کودک توانست در بهبود و ارتقا خلاقیت، مؤثر واقع شود؛ بنابراین استفاده از چنین برنامه آموزشی با ایجاد تجارب موفق و پرورش تفکر خلاق در کودکان، در زندگی حال و آینده کودک، مثمر ثمر خواهد بود (جوزان و همکاران، ۱۴۰۲ و علوی لنگردوی و رجایی، ۱۳۹۵).

با توجه به نقش قصه‌گویی در خلاقیت دانش‌آموزان ضرورت دارد بررسی جامعی انجام شود. بررسی ارتباط برنامه‌های درسی مبتنی بر فعالیت هنری قصه‌گویی با خلاقیت دانش‌آموزان. لذا پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این پرسش است که آیا اجرای برنامه‌های درسی با بهره‌گیری از قصه‌گویی بر خلاقیت دانش‌آموزان دختر پایه سوم ابتدایی مؤثر است؟

روش

روش پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ گردآوری اطلاعات از نوع نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون و گروه کنترل است. جامعه آماری شامل دانش‌آموزان دختر پایه سوم ابتدایی ناحیه ۲ شهر زنجان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود. از آنجایی که در تحقیقات آزمایشی حجم هر گروه حداقل باید ۱۵ نفر باشد (Borg, 2017)، از این جامعه، ۶۰ دانش‌آموز با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند، به این صورت که ابتدا از مدارس ابتدایی دخترانه ناحیه ۲ زنجان، ۲ مدرسه و از هر مدرسه یک کلاس پایه سوم و از

روش اجرای پژوهش نیز به این صورت بود که ابتدا پیش‌آزمون خلاقیت برای دو گروه آزمایش و کنترل، اجرا شد. برای اجرای پیش‌آزمون، ابتدا برای اعضای هر دو گروه به صورت یکسان دربارهٔ آزمون تصویری خلاقیت تورنس و نحوه‌ی پاسخگویی به آن‌ها، توضیحات لازم ارائه گردید. همچنین سؤالات آزمودنی‌ها در خصوص شیوهٔ پاسخ‌دهی به آزمون مطرح و ابهامات آن‌ها مرتفع گردید؛ سپس آزمون به صورت تک نفره برای هر آزمودنی اجرا شد. یک هفته بعد از سنجش میزان خلاقیت هر دو گروه، کار مداخله با گروه آزمایش شروع شد و دانش‌آموزان گروه آزمایش در کنار برنامه درسی متداول، ۱۵ فعالیت قصه‌گویی در ۱۵ جلسهٔ ۶۰ دقیقه‌ای، دو بار در هفته و به صورت گروهی (به شرح جدول ۱) دریافت کردند و دانش‌آموزان گروه کنترل با همان برنامه درسی متداول آموزش دیدند. یک هفته پس از اتمام دورهٔ ۱۵ جلسه‌ای مداخله، آزمون خلاقیت مجدداً در قالب پس‌آزمون در هر دو گروه به صورت جداگانه و با شیوهٔ یکسان، اجرا گردید. در نهایت داده‌های جمع‌آوری‌شده با استفاده از روش تحلیل کوواریانس چند متغیره در نرم‌افزار SPSS-26 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

تکمیل تصاویر: در این خرده آزمون ده شکل ناتمام داده می‌شود و از آزمودنی خواسته می‌شود که در مدت ده دقیقه هر کدام از اشکال ناتمام را کامل کند.

خطوط موازی: تعداد زیادی خطوط موازی (فرم A) به آزمودنی‌ها داده می‌شود و از آن‌ها خواسته می‌شود در مدت ده دقیقه هر چند تا شکل که می‌توانند از این خطوط موازی بسازند.

همان‌طور که در بالا اشاره شد، هر آزمودنی می‌تواند ظرف مدت ده دقیقه برای هر تمرین به تکمیل تصاویر بر اساس تمایل و خلاقیت خود پردازد. در نهایت بر اساس معیارهای نمره‌گذاری که توسط تورنس پیشنهاد شده، به میزان خلاقیت تصاویر مختلف نمره داده می‌شود. این آزمون توسط احمدی ظهور و همکاران (۱۳۸۹) در ایران هنجاریابی شده است نتایج ضریب آلفای کرونباخ جهت برآورد همسانی درونی برای زیر مقیاس‌های سیالی، انعطاف‌پذیری، ابتکار، بسط و نمره کل به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۸۱، ۰/۷۶، ۰/۸۳ و ۰/۷۸ به دست آمد. ثبات زمانی مقیاس‌ها نیز با استفاده از ضریب پایایی آزمون باز آزمون و به فاصله ۴ هفته بررسی شد و دامنه ضرایب از ۰/۵۴ تا ۰/۷۰ به دست آمد.

جدول ۱.

برنامه درسی با بهره‌گیری از قصه‌گویی

جلسات	محتوا
۱	بیان یک قصه قدیمی توسط محقق و تبدیل کردن آن قصه به قصه‌ی جدید با در نظر داشتن تغییرات موجود و تغییرات احتمالی آینده توسط آزمودنی‌ها.
۲	بیان دو قصه کوتاه توسط محقق و ترکیب آن‌ها با یکدیگر و ساختن یک قصه جدید توسط آزمودنی‌ها و بیان قصهٔ جدید.
۳	ارائه یک تصویر از طرف محقق به آزمودنی‌ها و ساختن یک قصه بر اساس برداشت آزمودنی‌ها از آن تصویر و بیان قصهٔ ساخته شده.
۴	ارائه یک جمله از طرف محقق به آزمودنی‌ها و تداوم جمله مذکور توسط سایر آزمودنی‌ها به طوری که هر جمله موجب تداوم معنی‌دار جمله قبل و نهایتاً باعث شکل‌گیری یک قصه جدید گردد و سپس بیان قصه.
۵	قصه‌گویی ناتمام، بدین صورت که یک بخش از یک قصه توسط محقق بیان و سپس از آزمودنی‌ها خواسته می‌شد که قصه را خود تمام کنند.
۶	بیان یک قصه توسط محقق و کشیدن یک نقاشی بعد از پایان یافتن قصه بر اساس برداشت آزمودنی‌ها.
۷	بیان چند جمله غلط و یک جمله صحیح از طرف محقق به آزمودنی‌ها، سپس تشخیص جمله صحیح از طرف آزمودنی‌ها و ساختن قصه‌ای بر اساس جمله‌ای صحیح و بیان قصه.

جلسات	محتوا
۸	بیان قصه با استفاده از افکت صدا، بدین ترتیب که قصه‌ای از طرف محقق به آزمودنی‌ها بازگو می‌شد و به‌جای استفاده کلامی از قهرمانان قصه (نظیر چشمه، رعدوبرق) از صدای قهرمانان قصه (مانند شالاب شولوپ، شالاب قارامپ قورومپ) استفاده می‌شد، بعد از بیان چند صدا توسط محقق از آزمودنی‌ها خواسته می‌شد در عرض ده دقیقه تا جایی که می‌توانند قصه را با صداهای مختلف ادامه دهند سپس قصه را بیان کنند.
۹	قصه‌گویی با استفاده از تیتراژی بدین ترتیب که محقق چند کلمه و چند تصویر در دو ستون مجزا را به آزمودنی‌ها ارائه می‌کرد و از آنان می‌خواست که به‌صورت اختیاری بین یک کلمه و یک تصویر ایجاد ارتباط کنند تیتراژی را بسازند و سپس بر اساس تیتراژی ساخته شده قصه‌ای را طراحی سپس بیان کنند.
۱۰	ارائه چند تصویر غیر مرتبط به آزمودنی‌ها و ساختن قصه‌ای بر اساس برداشت آزمودنی‌ها از تصاویر مذکور و بیان قصه.
۱۱	نشان دادن یک‌کشی نظیر عروسک یا مداد از طرف محقق به آزمودنی‌ها و ساختن یک قصه جدید به‌طوری‌که قهرمان اصلی آن قصه موردنظر باشد.
۱۲	یک مفهوم آموزشی توسط محقق نظیر (متر) ارائه می‌شد و از آزمودنی‌ها خواسته می‌شد بر اساس آن مفهوم قصه‌ای بسازند و آن مطلب علمی و آموزشی را از طریق قصه بیان کنند.
۱۳	چند نماد توسط محقق بر روی تابلو کشیده می‌شد از آزمودنی‌ها خواسته می‌شد بر اساس آن نمادها قصه‌ای بسازند و بیان کنند.
۱۴	ارائه چند مفهوم متفاوت به آزمودنی‌ها (مانند روباه، نفت، فرش و دوش حمام) و ساختن قصه‌ای بر اساس مفاهیم مذکور و بیان آن.
۱۵	قصه‌گویی دوفره، بدین ترتیب که بخشی از یک قصه توسط یک آزمودنی بیان می‌شد و سپس آن آزمودنی مکث می‌کرد ادامه قصه توسط فرد دوم صورت می‌گرفت و سپس او مکث می‌کرد و آزمودنی اول بقیه قصه را ادامه می‌داد و بدین ترتیب یک قصه جدید شکل می‌گرفت و بیان می‌شد.

یافته‌ها

جدول ۲.

آماره‌های توصیفی (میانگین، انحراف معیار) نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون خلاقیت و مؤلفه‌های آن در دو گروه

متغیر	گروه	مرحله	تعداد	میانگین	انحراف معیار
خلاقیت کل	آزمایش	پیش‌آزمون	۳۰	۲۴/۵۷	۳/۰۶
	پس‌آزمون	۳۰	۳۰/۷۴	۱/۶۶	
کنترل	پیش‌آزمون	۳۰	۲۶/۶۴	۳/۰۹	
	پس‌آزمون	۳۰	۲۷/۹۴	۳/۴۱	
ابتکار	آزمایش	پیش‌آزمون	۳۰	۱/۱۶	۳/۴۹
	پس‌آزمون	۳۰	۲/۲۱	۰/۳۹۲	
کنترل	پیش‌آزمون	۳۰	۱/۴۴	۰/۴۹۳	
	پس‌آزمون	۳۰	۱/۷۳	۰/۴۵۱	
آزمایش	پیش‌آزمون	۳۰	۱/۹۵	۰/۴۶۱	
	پس‌آزمون	۳۰	۲/۶۵	۰/۴۷۱	
بسط	پیش‌آزمون	۳۰	۲/۱۲	۰/۵۸۲	
	پس‌آزمون	۳۰	۲/۳۵	۰/۵۹۶	
سیالی	پیش‌آزمون	۳۰	۱۲/۱۴	۱/۵۰	
	پس‌آزمون	۳۰	۱۴/۵۳	۰/۶۱۹	
کنترل	پیش‌آزمون	۳۰	۱۲/۸۵	۱/۸۳	

همان‌طور که اشاره شد، از جامعه پژوهش، ۶۰ دانش‌آموز دختر پایه سوم ابتدایی به‌عنوان نمونه انتخاب شدند و به‌طور مساوی در دو گروه آزمایش و کنترل قرار گرفتند که از تعداد ۳۰ دانش‌آموز گروه آزمایش ۱۹ نفر (۹ سال) و ۱۱ نفر (۱۰ سال) و از ۳۰ نفر گروه کنترل ۲۱ نفر (۹ سال) و ۹ نفر (۱۰ سال) داشتند. در رابطه با شاخص میزان تحصیلات والدین، در گروه آزمایش؛ تحصیلات والدین ۳ دانش‌آموز (زیردیپلم و دیپلم)، ۲ دانش‌آموز (فوق‌دیپلم)، ۱۲ دانش‌آموز (لیسانس)، ۱۱ دانش‌آموز (فوق‌لیسانس) و ۲ دانش‌آموز (دکتری) و در گروه کنترل؛ تحصیلات والدین ۶ دانش‌آموز (زیردیپلم و دیپلم)، ۱ دانش‌آموز (فوق‌دیپلم)، ۸ دانش‌آموز (لیسانس)، ۱۱ دانش‌آموز (فوق‌لیسانس) و ۴ دانش‌آموز (دکتری) بود.

در ادامه آماره‌های توصیفی (میانگین، انحراف معیار) نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون خلاقیت مربوط به گروه آزمایش و گروه کنترل در جدول ۲ آمده است.

با توجه به نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنوف در جدول ۳ می‌توان اظهار داشت که توزیع متغیر خلاقیت کل و تمامی مؤلفه‌ها نرمال است؛ زیرا سطح معناداری مقادیر Z در هر یک از متغیرها بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است و می‌توان از آزمون‌های پارامتریک برای تحلیل فرضیه‌های پژوهش استفاده کرد.

پیش‌فرض دیگر، پیش‌فرض همگنی واریانس‌ها است؛ که به‌منظور بررسی این پیش‌فرض از آزمون لوین^۲ استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴.

نتایج آزمون لوین جهت بررسی پیش‌فرض همگنی واریانس‌ها

متغیر	مرحله	شاخص لوین	سطح معناداری (Sig)
خلاقیت کل	پیش‌آزمون	۰/۰۵۴	۰/۹۴۵
	پس‌آزمون	۰/۰۶۱	۰/۹۱۴
ابتکار	پیش‌آزمون	۲/۲۱۵	۰/۰۸۹
	پس‌آزمون	۲/۶۰۵	۰/۰۶۱
بسط	پیش‌آزمون	۰/۰۹۸	۰/۸۵۶
	پس‌آزمون	۰/۱۰۱	۰/۸۱۲
سیالی	پیش‌آزمون	۲/۶۰۱	۰/۰۹۰
	پس‌آزمون	۳/۱۱۱	۰/۰۷۴
انعطاف‌پذیری	پیش‌آزمون	۰/۰۷۱	۰/۷۵۱
	پس‌آزمون	۰/۰۸۸	۰/۶۹۰

بر طبق نتایج جدول ۴، مقادیر معناداری برای متغیر خلاقیت کل و تمامی مؤلفه‌ها در مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون بیشتر از ۰/۰۵ بوده و لذا پیش‌فرض همگنی واریانس داده‌ها تمامی متغیرهای پژوهش برقرار است.

جهت بررسی پیش‌فرض دیگر این آزمون یعنی همگنی ماتریس کوواریانس در دو گروه، از آزمون (Box's M) استفاده شد که از نظر آماری معنی‌دار نبود و این به معنی برقراری مفروضه تساوی ماتریس کوواریانس است و در انتها پیش‌فرض همگنی شیب‌خط رگرسیون برای متغیر خلاقیت بررسی شد. در واقع اگر اثر متقابلی بین گروه و نمرات

متغیر	گروه	مرحله	تعداد	میانگین	انحراف معیار
انعطاف‌پذیری	آزمایش	پس‌آزمون	۳۰	۱۳/۰۳	۲/۰۱
		پیش‌آزمون	۳۰	۹/۲۶	۱/۳۸
کنترل	آزمایش	پس‌آزمون	۳۰	۱۱/۷۲	۱/۱۴
		پیش‌آزمون	۳۰	۱۰/۱۱	۱/۲۹۱
		پس‌آزمون	۳۰	۱۰/۷۸	۲/۲۱

همان‌طور که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود، نمرات خلاقیت کل و مؤلفه‌های (ابتکار، بسط، سیالی و انعطاف‌پذیری) گروه آزمایش در پس‌آزمون از پیش‌آزمون بیشتر شده است؛ اما در گروه کنترل نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون تفاوت چندانی با هم ندارند.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، ابتدا پیش‌فرض‌های تحلیل کوواریانس چندمتغیره یعنی (۱) نرمال بودن توزیع داده‌ها، (۲) همگنی واریانس‌ها؛ (۳) همگنی ماتریس واریانس کوواریانس و (۴) همگنی شیب رگرسیون، مورد بررسی قرار گرفت. برای بررسی پیش‌فرض نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف^۱ استفاده شد که نتایج آن در جدول ۳ قابل مشاهده است.

جدول ۳.

نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف جهت بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها

متغیر	مرحله	شاخص کولموگروف-اسمیرنوف	سطح معناداری (Sig)
خلاقیت کل	پیش‌آزمون	۱/۱۵۲	۰/۱۲
	پس‌آزمون	۰/۰۴۱	۰/۲۵
ابتکار	پیش‌آزمون	۱/۱۰۲	۰/۱۶
	پس‌آزمون	۰/۰۵۵	۰/۳۰
بسط	پیش‌آزمون	۲/۲۵۰	۰/۰۹
	پس‌آزمون	۱/۱۱۰	۰/۱۸
سیالی	پیش‌آزمون	۲/۲۰۸	۰/۱۰
	پس‌آزمون	۱/۱۲۶	۰/۱۹
انعطاف‌پذیری	پیش‌آزمون	۱/۲۰۶	۰/۱۸
	پس‌آزمون	۰/۰۶۰	۰/۳۴

2. Levene's Test

1. Kolmogorov-Smirnov

بنابراین با تأیید پیش‌فرض‌های تحلیل کوواریانس چند متغیره، استفاده از این آزمون جهت تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش بلامانع است.

چهار آماره (اثر پیلای، لامبدای ویلکز، اثر هتلینگ و بزرگ‌ترین ریشه وی) برای بررسی تفاوت گروه‌ها در تحلیل کوواریانس بررسی می‌شود که معتبرترین آن‌ها لامبدای ویلکز است که در جدول ۵ ارائه شده است.

پیش‌آزمون وجود نداشته باشد، بدین معنی است که همگنی شیب‌خط رگرسیون برقرار است. نتایج همگنی شیب‌خط رگرسیون از طریق تحلیل واریانس و مدل اختصاصی آزمون شد و نتایج نشان داد که این اثر معنادار نیست و این مفروضه برقرار است، به این معنا که هیچ‌یک از سطوح معناداری از ۰/۰۵ کمتر نیستند.

جدول ۵.

نتایج آزمون تحلیل کوواریانس چندمتغیره برای مقایسه ۴ مؤلفه خلاقیت

اثر	مقدار	درجه آزادی	خطای درجه آزادی	F	سطح معناداری (Sig)	اندازه اثر
اثر پیلای	۰/۱۰	۴	۲۵	۱۴/۰۹	< ۰/۰۰۱	
لامبدای ویلکز	۰/۸۹	۴	۲۵	۱۴/۰۹	< ۰/۰۰۱	۰/۵۶
اثر هتلینگ	۱/۱۱	۴	۲۵	۱۴/۰۹	< ۰/۰۰۱	
بزرگ‌ترین ریشه روی	۱/۱۴	۴	۲۵	۱۴/۰۹	< ۰/۰۰۱	

دهد که ۵۶٪ از تفاوت مشاهده‌شده در دو گروه، مربوط به اثر مداخله آموزشی است.

در ادامه به منظور بررسی اثربخشی برنامه درسی با بهره‌گیری از قصه‌گویی بر خلاقیت دانش‌آموزان، از آزمون تحلیل کوواریانس چندمتغیره (مانکوا) استفاده گردید که نتایج مربوط به آن در جدول ۶ آمده است.

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، آزمون لامبدای ویلکز در سطح ۰/۰۵ از لحاظ آماری معنی‌دار است (۰/۰۰۱) و سطوح معنی‌داری تمامی آزمون‌ها قابلیت استفاده از تحلیل کوواریانس را مجاز می‌شمارند. این امر بیانگر آن است که حداقل در یکی از مؤلفه‌های خلاقیت، بین گروه آزمایش و کنترل تفاوت معنی‌دار وجود دارد؛ و ضریب تأثیر نشان می‌دهد که ۵۶٪ از تفاوت مشاهده‌شده در دو گروه، مربوط به اثر مداخله آموزشی است.

جدول ۶.

نتایج بررسی اثربخشی برنامه درسی با بهره‌گیری از قصه‌گویی بر ۴ مؤلفه خلاقیت بر اساس تحلیل کوواریانس چندمتغیره

متغیرها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری (Sig)	ضریب اتا
ابتکار	۵۸/۲۱	۱	۵۸/۲۱	۳۴/۰۱	۰/۰۱	۰/۳۲
بسط	۹۳/۸۱	۱	۹۳/۸۱	۲۲/۳۷	۰/۰۴	۰/۵۲
سیالی	۷۵/۶۵	۱	۷۵/۶۵	۲۳/۰۹	۰/۰۱	۰/۴۳
انعطاف‌پذیری	۸۱/۳۹	۱	۸۱/۳۹	۱۵/۲۶	۰/۰۲	۰/۴۸
خلاقیت کل	۷۰/۹۶	۱	۷۰/۹۶	۵/۵۹	۰/۰۲	۰/۶۱

۵۲٪، ۴۳٪ و ۴۸٪ تغییرات ۴ مؤلفه (ابتکار، بسط، سیالی و انعطاف‌پذیری) و ۶۱٪ از تغییرات متغیر خلاقیت کل دانش‌آموزان، ناشی از تأثیر برنامه درسی با بهره‌گیری از قصه‌گویی است.

نتایج تحلیل کوواریانس چندمتغیره در جدول ۶ نشان می‌دهد، بین گروه آزمایش و کنترل در هر چهار مؤلفه خلاقیت و خلاقیت کل تفاوت معناداری وجود دارد (P < ۰/۰۵). همچنین با توجه به مجذور اتا می‌توان بیان کرد به ترتیب ۳۲٪،

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تعیین اثربخشی برنامه‌های درسی با بهره‌گیری از قصه‌گویی بر خلاقیت دانش‌آموزان دختر پایه سوم ابتدایی ناحیه‌ی ۲ زنجان انجام شده است. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد تفاوت معناداری در نمرات پس‌آزمون مهارت خلاقیت و مؤلفه‌های آن (سیالی، بسط، ابتکار و انعطاف‌پذیری) در دو گروه آزمایش و کنترل وجود دارد؛ نمرات این متغیر و مؤلفه‌های آن در گروه آزمایش بعد از آموزش برنامه درسی با بهره‌گیری از قصه‌گویی افزایش یافته است. همچنین در هر یک از متغیرهای خلاقیت کل، ابتکار، بسط، سیالی و انعطاف‌پذیری به ترتیب 61% ، 32% ، 52% ، 43% و 48% ، تغییرات با توجه به مداخله برنامه درسی با بهره‌گیری از قصه‌گویی، قابل تبیین است. این نتایج با یافته‌های Mou (2024)، Smogorzewska (2014) و همکاران (2014)، جوزان و همکاران (۱۴۰۲)، پور امیرزرداری و همکاران (۱۴۰۱)، علوی لنگرودی و رجایی (۱۳۹۵)، همتی و همکاران (۱۳۹۴)، رادبخش و همکاران (۱۳۹۲) همسو است که در پژوهش‌های خود به این نتیجه رسیده‌اند که اجرای برنامه‌های درسی مبتنی بر فعالیت‌های هنری مختلف و بخصوص فعالیت‌های قصه‌گویی می‌تواند بر خلاقیت کودکان و دانش‌آموزان مؤثر باشند.

بسیاری از کشورهای پیشرفته مدت‌هاست برای شناسایی راه‌های پرورش خلاقیت و چگونگی کاربردی کردن آن در نظام آموزشی خود به برنامه‌ریزی‌های جدی پرداخته‌اند. اما در کشور ما علی‌رغم اهمیت این موضوع، به علل گوناگون تاکنون کمتر به پژوهش و مطالعه بنیادی و برنامه‌ریزی برای پرورش خلاقیت دانش‌آموزان پرداخته شده است. با عنایت به اهمیت خلاقیت در نظام‌های گوناگون اجتماعی، فرهنگی و به‌ویژه آموزش و پرورش و ضرورت شناسایی و تقویت هرچه سریع‌تر این توانمندی، که لازمه هرگونه تحول و حرکت و پویایی است، نقش حیاتی دانش‌آموزان در آینده‌ی کشور و با توجه به این‌که لازمه‌ی پرورش افراد خلاق، شناخت راه‌های پرورش خلاقیت دانش‌آموزان و بکار بردن آن در آموزش و پرورش

آن‌هاست. پژوهش حاضر با هدف تعیین تأثیر اجرای برنامه‌های درسی با بهره‌گیری از فعالیت هنری قصه‌گویی در دانش‌آموزان صورت گرفت و یافته‌های پژوهش نشان داد که اجرای برنامه‌های درسی با بهره‌گیری از فعالیت هنری قصه‌گویی به‌طور مثبت بر خلاقیت و مؤلفه‌های چهارگانه آن (شامل سیالی، بسط، ابتکار و انعطاف‌پذیری) مؤثر بوده است. این نتایج از آن جهت قابل تبیین است که به بیان جوزان و همکاران (۱۴۰۲) رشد خلاقیت برای رسیدن به سرحد مطلوبی از شکوفایی، نیازمند پرورش و تقویت است. چراکه خلاقیت برآیند فرآیندهای ذهنی و شخصی فرد بوده و به تولیدات و آثاری منجر می‌شود که نو و بدیع بوده، خاصیتی متکامل داشته و با واقعیت‌ها منطبق بوده و در غایت به سود جامعه و فرد خواهد بود. در گذشته عقیده بر این بود که خلاقیت یک موهبت الهی است و چیزی نیست که بتوان آن را پرورش داد و به دیگران منتقل کرد اما اکنون دانشمندان عقیده دارند که خلاقیت ویژگی نیست که در اختیار افراد اندک قرار گرفته باشد بلکه همه انسان‌ها به نحوی آن را دارند؛ بنابراین توجه به پرورش خلاقیت در دانش‌آموزان دوره ابتدایی از جمله مسائل مهمی است که همواره مورد توجه متخصصان و صاحب‌نظران تعلیم و تربیت بوده و پیوسته از سوی آنان توصیه شده است. سامان دادن محیطی مساعد، آشنا کردن والدین و آموزگاران، با اهمیت خلاقیت و خصوصیات کودکان خلاق، آموختن شیوه‌های پرورش خلاقیت به آنان، اهمیت دادن به فعالیت‌هایی چون هنر و درس میان رشته‌های که ذاتاً می‌توانند خلاق باشند از مقدمات کاری عظیم در جهت پرورش نسلی خلاق، نوآور، مخترع و مبدع است. از این‌رو برنامه‌های هنری، مهارتی و آموزشی مانند قصه‌گویی و بازی‌های خلاقانه می‌تواند منجر به بهبود و ارتقا خلاقیت در افراد، بخصوص در سنین پایین‌تر شوند.

این پژوهش نیز، مانند هر پژوهشی دارای محدودیت‌هایی بود از جمله؛ محدود بودن جامعه پژوهش به دانش‌آموزان یک جنس و یک پایه تحصیلی، که تعمیم نتایج با محدودیت مواجه می‌کند. همچنین با توجه به اهمیت خلاقیت و تأثیر

جهانیان، رمضان. (۱۳۹۵). عوامل مؤثر در پرورش و توسعه خلاقیت دانش‌آموزان مدارس ابتدایی استان البرز. فصلنامه علمی پژوهشی *ابتکار در علوم انسانی*، ۶ (۲)، ۱۷۵-۲۰۲. چنبرز، دیویی. (۱۳۹۳). *قصه‌گویی و نمایش خلاق*، ترجمه ثریا قزل ایلیق، چاپ پانزدهم. تهران: انتشارات مرکز نشر دانشگاهی. حجازی، بنفشه. (۱۳۹۷). *ادبیات کودکان و نوجوانان*، چ سیزدهم. تهران: روشنگران و مطالعات زنان. دیویی، چمبرز. (۱۳۹۳). *قصه‌گویی و نمایش خلاق*، ترجمه ثریا قزل ایلیق، چاپ پانزدهم. تهران: انتشارات مرکز نشر دانشگاهی.

رادبخش، ناهید، محمدی فر، محمدعلی، و کیان ارثی، فرحناز. (۱۳۹۲). اثربخشی بازی و قصه‌گویی بر افزایش خلاقیت کودکان. *ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی*، ۲ (۴)، ۱۷۷-۱۹۵. SID. <https://sid.ir/paper/223435/fa>. رحمان‌دوست، مصطفی. (۱۳۸۱). *قصه‌گویی: اهمیت و راه رسم آن*، چ چهارم. تهران: رشد.

علوی لنگرودی، سید کاظم، و رجایی، افسانه. (۱۳۹۵). تأثیر برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر خلاقیت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه پنجم ابتدایی در درس انشاء و هنر. *پژوهش در برنامه‌ریزی درسی (دانش و پژوهش در علوم تربیتی-برنامه‌ریزی درسی)*، ۱۳ (۲۴)، ۱۱۸-۱۲۹. SID. <https://sid.ir/paper/497600/fa>

فتحی واجارگاه، کوروش. (۱۳۹۶). *اصول و مفاهیم برنامه‌ریزی درسی*، چ اول. تهران: انتشارات علم استادان. قادری، سیامند، محمودی، فیروز، ادیب، یوسف، ایمان‌زاده، علی. (۱۴۰۲). بازنمایی فرایند شکل‌گیری مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دوره ابتدایی با محوریت برنامه درسی پنهان. *پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۷ (۶۲)، ۱۹-۳۳. doi: 10.22034/jiera.2023.415302.3044

ناظمی، یحیی. (۱۳۸۵). *ادبیات کودکان*، چ اول. تهران: چاپار. نظری، زهره و محتشم، معصومه و شریف فر، معصومه و بهالدینی، فاطمه. (۱۴۰۰). اهمیت پرورش خلاقیت در آموزش و پرورش، نهمین همایش ملی علمی پژوهشی روانشناسی و علوم تربیتی، شیروان <https://civilica.com/doc/1621767>

فعالیت‌هایی نظیر قصه‌گویی در رشد آن، پیشنهاد می‌شود از فعالیت‌های فوق در اجرای برنامه‌های درسی دوره ابتدایی استفاده شود. علاوه بر این؛ درس‌هایی همچون قصه‌گویی در کتاب‌های آموزش ابتدایی گنجانده شوند که ضمن پرورش استعداد دانش‌آموزان، به رشد خلاقیت آن‌ها نیز کمک می‌کند. از طرفی، تدریس این نوع کلاس‌ها به صورت کارگاهی، اثربخشی بیشتری خواهد داشت و به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آتی اجرای این برنامه درسی را با دانش‌آموزان مقاطع دیگر و دانش‌آموزان پسر، مدنظر قرار دهند.

تعارض منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تعارض منافی ندارند.

منابع

پشت‌دار، علی محمد. (۱۳۹۸). *قصه‌گویی و نمایش خلاق*، تهران: دانشگاه پیام نور، چ نهم. پلووسکی، آن. (۱۳۶۴). *دنیای قصه‌گویی*، ترجمه محمدابراهیم اقلیدی، تهران، چ دوم. پور امیرزاداری، فاطمه، بدری گرگری، رحیم و واحدی، شهرام. (۱۴۰۱). اثربخشی قصه‌خوانی دیالکتیک بر بهبود خلاقیت دانش‌آموزان ابتدایی، تفکر و کودک، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳ (۲۸): ۵۸-۳۳. Doi: 10.30465/FABAK.2023.7707 پورسیدیان، سیده منیژه، راحلی مقدم، ندا، جعفرنژادجعفرلو، فاطمه و بشارتی، فرانک. (۱۴۰۲). بررسی تأثیر قصه‌گویی بر پرورش تفکر خلاق و نوآورانه در دانش‌آموزان ابتدایی، چهارمین کنفرانس بین‌المللی علوم تربیتی، روانشناسی، مشاوره، <https://civilica.com/doc/1967389> جوزان، سیده سمیرا و داودی، گلنار و احمدی مقدم، فاطمه و تاج دینی، فرخنده. (۱۴۰۲). بررسی مقایسه اثربخشی برنامه قصه‌گویی و برنامه بازی‌های خلاق بر افزایش خلاقیت کودکان، سومین همایش بین‌المللی روانشناسی، علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی، همدان، <https://civilica.com/doc/1968513>

- of Primary School Students, Educational Policy Analysis and Strategic Research, 16 (1).
- Fathi Vajargah, Korosh. (2016). *The principles and concepts of curriculum planning*, Alam Ostadan Publications, first chapter..[In Persian]
- Hemmati, A, Masoomzadeh, S, Abedini, N, and Samadzadeh, M. (2014). *A comparative study of the impact of art education programs on the growth and creativity of students*. National conference of primary education. [In Persian] .SID. <https://sid.ir/paper/858185/fa>
- Hijazi, B. (2017). *Literature for children and teenagers*, Tehran, Roshangan and Women's Studies, Ch 13 .[In Persian]
- Jianzhen, Z; Yukun, Y; Jiahao, G; Xiaoyu, L & Zhenni, A. (2023). Stimulating creativity in the classroom: examining the impact of sense of place on students' creativity and the mediating effect of classmate relationships, *BMC Psychology* . 11,: 432 .
- Jozan, S and Davoudi, G and Ahmadi M, Fatemeh and T.Dini, F. (2023). *Comparing the effectiveness of storytelling program and creative games program on increasing children's creativity*, 6th International Conference of Psychology, Educational Sciences and Social Studies, Hamedan. [In Persian].. <https://civilica.com/doc/1968513>
- Nazari, Z and Mohtsham, M and Sharif Far, M and Bahaldini, F. (2019). *The importance of fostering creativity in education*, 9th National Scientific Research Conference of Psychology and Educational Sciences, Shirvan. [In Persian].. <https://civilica.com/doc/1621767>
- Nazimi, Y. (2006). *Children's literature*, Tehran, Chapar, first chapter..[In Persian]
- Paris, C., & Seefeldt, A. (2012). Nancy, F, Jennifer J. Mueller and Debora Basler, W (Eds). *Curriculum in Early Childhood Education: Re-examined, Rediscovered, Renewed*: New York: Routledge.
- Pelovski, A (1985). *The world of storytelling, translated by Mohammad Ebrahim Euklidi*, Tehran, 2nd century. [In Persian]
- Pour Amirrazdari, F., Badri Gregari, R., & Vahedi, Sh. (2022). The effectiveness of dialectic storytelling on improving the creativity of elementary school students, thinking and children, *Research Institute of Humanities and Cultural Studies*, 13 (2(28)), 58-33 .[In Persian]
- Primi, T., & Castro L. (2013). Relationship between creativity and temperamental traits in a sample of elementary school students. *Psico-USF*, 18, 249–61. <https://doi.org/10.1590/S1413-82712013000200009>.
- Pushdar, A. (2018). *Storytelling and creative performance*, Tehran, Payam Noor University, Che 9th .[In Persian]
- Qadri, S., Mahmoudi, F., Adib, Y., & Imanzadeh, A. (2023). Representation of the process of formation of social skills of primary school students based on the hidden curriculum. *Research in educational systems*. (62) 17, 19-33.
- Radbakhsh, N; Mohammadi Far, M. A and Kian Erthi, F. (2012) The effectiveness of games and storytelling on increasing children's creativity, *Journal of*
- همتی، امیر، معصوم زاده، سجاد، عابدینی، نرگس، و صمدزاده، منوچهر. (۱۳۹۴). بررسی تطبیقی تأثیر برنامه‌های آموزش هنری بر رشد و خلاقیت دانش‌آموزان. همایش ملی آموزش ابتدایی. <https://sid.ir/paper/858185/fa> .SID.
- یاسمی، صدیقه؛ حسینی خواه، علی و کیان، مرجان. (۱۴۰۱). تأملی بر ویژگی‌های برنامه درسی مبتنی بر خلاقیت در دوره ابتدایی، دو فصلنامه علمی تخصصی پژوهش در آموزش ابتدایی، ۴ (۷): ۱۹-۱.
- یوسفی، عاطفه. (۱۳۹۴). کودکان از نظر جان دیویی، نشریه فلسفه و کودک، ۳(۹۱): ۸۳-۹۰.
- یونس، امیر، عباسی، عفت، حسینی خواه، علی، خنیفر، حسین. (۱۴۰۱). شناسایی شایستگی‌ها و راهبردهای بالندگی اعضای هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان در ارتباط با برنامه درسی: یک مطالعه کیفی. پژوهش در نظام‌های آموزشی. ۲۳-۲۲، ۱۶(۵۶)
- 20.1001.1.23831324.1401.16.56.2.9

References

- Alavi L, S. K, & Rajaei, A. (2015). The effect of the curriculum of storytelling and creative presentation on the creativity and academic performance of fifth grade female students in composition and art. *Research in curriculum planning* (knowledge and research in educational sciences-curriculum planning), 13(24 (51)), 118-129. [In Persian] .SID. <https://sid.ir/paper/497600/fa>
- Borg, W. R., & Gall, J. P. (2017). *Educational research*. White Plains, NY: Longman.
- Bulut Ates, C & Aktamis, H (2024). Investigating the effects of creative educational modules blended with Cognitive Research Trust (CoRT) techniques and Problem Based Learning (PBL) on students' scientific creativity skills and perceptions in science education, *Thinking Skills and Creativity*, 51.
- Capron Puozzo I, Audrin C. (2021). *Improving self-efficacy and creative self-efficacy to foster creativity and learning in schools*. *Think Skills Creativity*, 42:100966. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2021.100966>.
- Castillo-Vergara M, Galleguillos N, Cuello L, Alvarez-Marin A, Acuña-Opazo C. (2018). *Does Socioeconomic Status Influence Student Creativity?* *Thinking Skills and Creativity*, 29. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2018.07.005>.
- Dewey, C. (2013). *Storytelling and Creative Drama, translated by Soraya Qazal Ayayeg*, Tehran: University Publishing Center Publications, 15th edition .[In Persian] doi: 10.22034/jiera.2023.415302.3044
- ERDĠĠAN, E (2021). *The Impact of Digital Storytelling on the Academic Achievement and Democratic Attitude*

- research journal in human sciences*, 6 (2): 175-20 .
[In Persian]
- Uzunöz, F. S., & Demirhan, G. (2020). The effect of creative drama on critical thinking in preservice physical education teachers. *Thinking Skills and Creativity*, 24, 164-174.
- Yasmi, S; Hosseinihah, A and Kian, M. (2022). A reflection on the characteristics of the curriculum based on creativity in the elementary school, *biannual specialized scientific journal of research in elementary education*, 4 (7): 1-19. [In Persian]
- Younesi, A, Abbasi, E, Hosseinihah, A, Khanifar, H. (2022). Identifying competencies and growth strategies of faculty members of Farhangian University in relation to the curriculum: a qualitative study. *Research in educational systems*. (56), 16, 22-23.
- Yousefi, A. (2014). Children according to John Dewey, *Philosophy and Children Magazine*, 3(1(9)): 83-90. [In Persian]
- Innovation and Creativity in Human Sciences*, 2(4): 177-195. [In Persian]
- Rahmadoost, M. (2002). *Storytelling: its importance and the way to draw it*, Tehran, Rushd, 4th Ch. [In Persian]
- Rubenstein, L. D., Callan, G. L., Speirs Neumeister, K, Ridgley LM, Hernández Finch M. (2020). *How problem identification strategies influence creativity outcomes*. *Contemp Educ Psychol*;60:101840. .
- Smeda, N., Dakich, E., & Sharda, N. (2014). *The effectiveness of digital storytelling in the classrooms: a comprehensive study*, *Smart Learning Environments*, 1(6).
- Smogorzewska, J. (2014). *Thinking Skills and Creativity Developing children's language creativity through telling stories – An experimental study*, *Thinking Skills and Creativity*, 13:20-31
- The world, Ramadan. (2015). Effective factors in fostering and developing the creativity of elementary school students in Alborz province, *Ebtekar scientific*

